

A. Knor objavlja v članku »Najdbe s hmeljnih polj na severozahodnem Češkem« tiste najdbe tega področja, ki so prišle na dan pri rigolanju in pripadajo najrazličnejšim dobam od neolita do staroslovanske dobe. Tehnično bogato dokumentirano je poročilo J. Rataja »Židani unjetiški grobovi v Brodcih nad Jizerou«, ki obravnava štiri izkopane grobove, med katerimi sta bila dva preprosti grobni jami, dva pa iz ilovke in kamenja sezidani grobnici ovalnega tlorisa. Poročilo so namreč priključeni izsledki antropoloških (J. Chochol), kemičnih (J. B. Pelikán), astronomskih (E. Procházka) in bioloških (Z. Dohnal, E. Komárková) raziskav, ki tu potem presegajo obravnavano najdišče.

V. Čtrnáct je prispeval razpravo »Koča in seliščni objekti kulture gomil na področju Plzna«, v kateri objavlja izsledke izkopavanj gomile v Volchovu pri Plznu, ki se je izkazala za seliščno najdbo. To poročilo nato razširja ob preučevanju keramike v študiju o izvoru keramike kulture gomil. Izvaja jo iz eneolitskih kultur karpatskega področja, od koder naj bi jo na zahodno Češko prinesli novi priseljenci. Tam se je v stikih s še obstoječo unjetiško kulturo izoblikovala posebna zahodnočeška kultura gomil z srednjepodonavskimi značilnostmi.

Sorodno časovno obdobje obravnava tudi V. Spurný v razpravi »Presoja naselitve Hradiska pri Kroměřížu v srednji bronasti dobi«. Gre za preučevanje najdb gradišča v tem kraju, ki ima stratigrafsko dobro dokumentirano dobo trajanja, primerno za študij razmerja med vēteřovsko in sledečimi kulturnimi skupinami. Pri izkopavanjih Arheološkega inštituta sta bili ugotovljeni plasti A in B, od katerih pripadajo najdbe plasti A tipu Věteřov, številnejše najdbe plasti B pa prehodu od teh oblik k mlajšim tipom, a se od njih že močno ločijo (vrči, amfore za bunčicami, skodele na nogi, profilirane skodele in skodelice). Avtor sklepa, da predstavljajo najdbe te plasti mešano skupino, nastalo na podlagi tipa Věteřov, v kateri pa prevladuje delež kulture gomil srednjega Podonavja. Še nepreučena plast C kaže nadaljevanje tega razvoja. Antropološko poročilo J. Jelínka dopolnjuje razpravo.

Slavnostno številklo zaključuje članek B. Dubskega »Južna Češka v mlajši bronasti dobi«, ki obravnava najdbe dveh novoraziskanih najdišč pri Oldřichovu in Dobevu. Keramika stopnje Štítary predstavlja glavne najdbe in prisoja najdišči k južnočeški kulturi planih žganih grobišč obdobja Ha A—B.

Stanko Pahič

Archaeologia Austriaca, Beiträge zur Paläanthropologie, Ur- und Frühgeschichte Österreichs, Heft 14, 15 (Verlag Franz Deuticke), Wien 1954, 96 + 100 strani z ilustracijami in prilogami.

V letu 1954 izišli številki časopisa *Archaeologia Austriaca*, ki ga od leta 1948 izdajata Antropološki in Prazgodovinski inštitut dunajske univerze dvakrat letno, prinašata vrsto prispevkov iz področja avstrijske prazgodovine in utrjuje sloves revije kot poglobitvenega glasnika arheološke raziskovalne dejavnosti v današnji Avstriji. Posebne omembe je vredno, da na straneh te revije najdemo svoj prostor tudi različne razprave iz področja pomožnih arheoloških ved in tako prikazujejo sodobno tehnično izpopolnjevanje raziskovalnih metod v arheologiji. Tako je v 14. zvezku na prvem mestu objavljena razprava R. J. Mayrhoferja »Mineraloška opazovanja paleolita ilnatih platojev na višinah ob gornji Taffi, zahodno od Horna v Nižji Avstriji«, v kateri sporoča avtor svoja dognanja pri preučevanju tistih kamenin na obravnavanem področju, ki so služila za izdelovanje paleo- in neolitskih kamnitih predmetov. V poštevh prihaja kamnitno gradivo iz rumenkaste kamenine, čigar izvor so že doslej domnevali v razkrojnih produktih lokalnih ležišč serpentina, ki pa po avtorjevih ugotovitvah doslej še niso odkrita. Zaradi tega nakazuje potrebo nadaljnjih raziskav okrog sedmih doslej znanih najdišč, ki povečini pripadajo tako imenovanemu »paleolitu ilnatih platojev«, a tudi »lengyelški kulturi«.

Eden najplodovitejših sodelavcev revije, Martin Hell, je prispeval razpravo »Solnograška na višku neolitske dobe«. V njej obravnava gradivo iz šestih solnograških najdišč tako imenovane »münchshöferske kulture«, med katerimi je poleg posamičnih najdb keramičnih fragmentov najpomembnejše selišče v Maxglanu, od katerega so doslej znane tri stanovanjske jame. Odkrite so bile do 1,4 m globoko, največja med njimi z ognjiščno jamo pa je merila 12 × 3,5 m in

je tudi obsegala največ gradiva — 1240 črepinj in 70 sileksov. Sileksi obsegajo v glavnem rezila in pušične osti tistih oblik, ki kažejo značaj mezolitske dediščine. Keramične oblike (lonci, čaše, skodele) z linearno ornamentiko (vrezani in pikčasti motivi) so tipično gradivo »münchshöferske« kulturne skupine, kot zahodna veja »lengyelske« kulture pa imajo tudi nekaj elementov potiške kulture. Razen tega navaja avtor vplive še nekaterih drugih obrobnih kultur. Tako bi ta in ostale najdbe bile dokaz naselitve solnograške pokrajine okrog leta 2500 pred n. št., ki je po avtorjevem mnenju prišla z vzhoda in se tod združila z elementi s severa in zahoda.

Najdbo iz istega obdobja objavlja F. Stroh v poročilu »Münchshöferski grob v Uferu pri Ebelsbergu v Gornji Avstriji«, pri čemer gre v glavnem za ostanke uničenega groba z 2,6 m globokim dvojnimi pokopom skrčencev, ki je vseboval tudi dvoje za »münchshöfersko« kulturo značilnih posod. Antropološki opis Ae. Kloiberja dopolnjuje poročilo.

V daljši razpravi »K predzgodovini markomanskih vojn« zavrača R. Noll tista dosedanja naziranja, po katerih naj bi pričetek vojn z markomanskimi plemeni za Rimljane bil nepričakovan dogodek. Pri tem se opira na ustrezne citate iz življenjepisov cesarjev Marka Avrela in Antonina Pia, na epigrafsko gradivo (gradbeni napis in trije miljniki iz leta 145 po n. št.), kakor tudi na druga opazovanja, iz česar ugotavlja, da se je brččas že Antoninus Pius bojeval z Germani ob srednji Donavi in spričo grozeče nevarnosti utrjeval postojanke. Kot dokaz za rastočo napetost na podonavskih mejah rimskega cesarstva uporablja avtor sesterec Antonina Pia iz let 140—144 po n. št., ki kaže ustoličenje kvadskega kralja kot rimskemu cesarju enakovrednega partnerja in s tem dokazuje zaostrene odnose. Kot dokazno gradivo pa objavlja tudi zakladne najdbe novcev iz časa obeh cesarjev, dokumentirane s pregledno karto (objavljene so tudi slovenske in hrvatske najdbe), po katerih presoja, da pomeni razpored najdb iz dobe Marka Avrela nasproti najdbam iz dobe njegovega predhodnika obstoj manjših germanskih vpadov, ki so ljudem v podonavski provinci vzeli »občutje varnosti« že precej časa pred pravim začetkom markomanskih vojn.

V rubriki »Arhiv za pra- in ranozgodovinsko raziskovanje rudarstva« objavlja O. Kleemann iz Bonna »Novo karto razširjenosti Spangenberg«, in tako izpopolnjuje z novimi podatki in dognanji pred 25 leti sestavljen podoben pregled. Bronasti dobi A₂ in B₁ pripadajoče najdbe, ki so bile izjemoma odkrite tudi v nekaterih zgodnje hallstatskih založnih najdbah, se zgoščajo v južni Nemčiji in Avstriji (kjer so tudi najobsežnejše), segajo pa še v srednjenemška, madžarska in francoska področja. Dasi kaže kovinska analiza izvor rude v srednji Nemčiji, čemur pa avtor oporeka, je treba iskati izvor teh predmetov v bližini ležišč rude, ki so na severnem obrobju Alp tudi najštevilnejša.

R. Pittioni opredeljuje v sestavku »Prazgodovina in narodoslovje« pojme in področja obeh znanstvenih disciplin. Če raziskuje prazgodovina brezpisemne kulture preteklosti, narodoslovje pa brezpisemne kulture sedanjosti, potem obstaja med njima celotna pisana zgodovina človeštva. Medtem ko more prazgodovinska veda obdelovati svoje področje v celovitosti kronološko zanesljivo v zgodovinskem pomenu in se terminološko in metodično loči od ostalih historičnih disciplin, se narodoslovje mora omejevati na obrobne zaostale kulture, kjer je kronološko urejanje izredno oteženo, sestavljanje kulturne celote iz posameznih individualnih pojavov pa zelo tvegano. Pri tem poudarja avtor mnogo težje stališče narodoslovja med dvema problemoma: posamično zgodovino določenega objekta in celotno zgodovinsko podobo današnjih brezpisemenih ljudstev. Glede razmejnitve med obema vedama omenja, da spada paleolitsko obdobje še pred to mejo, sicer pa obravnavata obe vedi svoje kronološko si sledeče dobe človeške zgodovine in izven tega iz metodičnih vzrokov ne moreta imeti izenačenih katerihkoli raziskovalnih področij.

Med drobnimi novicami objavlja M. Hell »Barvane steklene obročkaste bisere iz Gornje Avstrije in Solnograške«, H. Mitscha-Märcheim pa »Dve neobjavljeni langobardski posodi iz Baumgartna v Nižji Avstriji«. Zvezek tokrat prvič zaključujejo knjižne ocene, ki jih je napisal zvečine R. Pittioni.

Petnajsti zvezek obsega poleg knjižnih ocen pod zaglavjem »Arhiv za pra- in ranozgodovinsko raziskovanje rudarstva« širše poročilo »Raziskave v rudarskem področju Kelchalm pri Kitzbühlu na Tirolskem«, ki sta ga kot tretje po-

ročilo o delih v letih 1946—1953 napisala E. Preuschen in R. Pittioni. Dopolnjuje ga J. W. Amschlerjeva analiza kosti domačih živali. S številnimi fotografijami najdišča in gradiva, kakor tudi prilogami tločrtov in profilov opremljena obravnavna nazorno prikazuje najdišče bronastodobnih rudarskih odkopov na strmih pobočjih planine Kelch.

V uvodu sta poleg zgodovine izkopavanj navedeni tudi dve ob tej priliki prvič uspešno uporabljeni novi metodi konserviranja lesa. Sledi stratigrafski opis plasti pri pridobivanju rude odpadlega in na kupe nasutega materiala (Scheidehalden) z njihovimi kulturnimi plastmi, ki skrivajo v sebi keramiko, živalske kosti in ostanke delovnih orodij iz kovin in lesa. Stratigrafski pregled plasti kaže tu rezultat delovnih procesov (grobega odbiranja, trenja, mokrega izpiranja gradiva, ki vsebuje rudo), kulturne plasti med njimi pa ilustrirajo ta delovni postopek. Med najpomembnejše najdbe tega obdobja sodita dve leseni koriti za izpiranje, od katerih je bilo eno mogoče s preparatorskimi posegi utrditi in ohraniti za lokalni muzej. Ognjišča za praženje in mlake z usedlinami so bila v tem času poleg kamnitih temeljev in ostankov lesenih konstrukcij bivališč glavni predmet raziskav. Med najdbami je bilo največ keramike, ki se je delno dala rekonstruirati v prvotne tipe posod, odkrita pa je bila tudi vrsta lesenih predmetov (korita, dna veder, igle, lopate, žlice, dleta, klini, žebliji, koli itd.), bronaste igle in srpi, bakrene talilne pogače, žlindra in kamnitno drobilno orodje. Opisu tega gradiva sledi kulturnozgodovinski oris najdiščnih objektov — odpadne jame, ognjišč, temeljev, vodne jame, nato pa tipološka obdelava najdenih predmetov. Pisca poudarjata ozko sorodnost najdb z gradivom severnotirolskih žarnih grobišč iz začetka zadnjega tisočletja pred n. št. K poročilu priložena analiza kosti domačih živali, ki so bile vse namerno močno zdrobljene (izkoriščanje mozga), kaže, da so rudarski prebivalci gojili prtilikavo govedo, svinje, ovce in koze. Poročilo zaključuje na podlagi analize najdiščnih ostalin sestavljen opis delovnega procesa bronastodobnih rudarjev.

Stanko Pahič

Schild von Steier, Beiträge zur steierischen Vor- und Frühgeschichte und Münzkunde, Heft 2, Graz 1953, 198 strani s številnimi ilustracijami v tekstu in eno prilogo.

Oddelek za pred- in rano zgodovino in numizmatiko štajerskega deželnega muzeja Joanneuma v Gradcu izdaja po vojni v samozaložbi lastno glasilo, od katerega so doslej izšli štiri zvezki (2 arheološka in 2 numizmatična). V naslednjem obravnavani drugi zvezek je posvečen spominu leta 1951 umrlega univ. prof. dr. Walterja Schmidta. Uredil ga je njegov naslednik v Joanneumu dr. Walter Modrijan, ki je poleg objavljenega žalnega govora dr. Illiga napisal tudi kratko biografsko posvetilo. Spominskemu značaju tega zvezka daje veliko ceno tudi bibliografija Schmidovih del (sestavil B. Sutter), kar je bila spričo velikega, a po najrazličnejših časopisih in dnevnikih raztresenega publicističnega gradiva te markantne arheološke osebnosti dokaj težavna naloga in je zato neprecenljivo koristna. Vendar navedenih 578 razprav, poročil, člankov, recenzij itd. ne predstavlja celotne Schmidove literarne zapuščine, ker se je ta po eni strani daleč oddaljevala od strokovnih objav (n. pr.: vremenske napovedi, čebelarstvo, vrtnarstvo itd.), po drugi strani pa slovensko pisani članki v naših dnevnikih bibliografu niso bili v celoti dosegljivi. Objavljena bibliografija je razdeljena po teritorialnem in tematičnem vidiku na sledeča poglavja: I. Razno, II. Notranja Avstrija, III. Kranjska, IV. Gornja Avstrija, V. Štajerska (tu so vključene tudi objave gradiva in najdišč iz slovenske Štajerske), VI. Raziskovanje gradišč, VII. Numizmatika, VIII. Narodopisje, IX. Biografije, X. Dela v samozaložbi, XI. Poročila o izkopavanjih v Jugoslaviji, XII. Objave o W. Schmidu, XIII. Knjižne ocene. Bilo bi koristno, kot pripominja sam avtor, če bi slej ko prej kdo preveril in dopolnil podatke tudi iz slovenskega tiska in dal tako temu delu zaključeno podobo.

Z razpravami sodeluje v časopisu devet avtorjev, ki obravnavajo najrazličnejša vprašanja, opirajoč se pri tem po večini na gradivo, ki ga je odkril, a ne obdelal že W. Schmid. Tako objavlja R. Pittioni v »Prispevkih k poznemu keramikumu Štajerske« začasno poročilo o neolitskih seliščnih najdbah na Pölshalsu pri Judenburgu in v Waltra jami pri Jammu, ki zajema po W. Schmidu pridob-